List 13. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. marca 1864.

Gospodarske stvari.

Tri najimenitnejše detelje, in kaj vsaka ima posebnega.

1. Rudeča detelja (rother Klee, trifolium pratense sativum) že v prvem letu dajè popolen pridelek; ona se ujema z vsakim poljskim kolobarjem; se dá na isto zemljo kmali zopet sejati; seme je povsod dober kup in se lahko tudi domá pridela; ne prizadeva posebno skrbljive in potrošne priprave, kakor nemška in turška detelja; kadar se njiva po nji preorje, je zemlja vselej rahleja, kakor po nemški in turški detelji. Le to je škoda, da suša, ako dolgo trpí, to deteljo rada pokončá.

2. Nemška detelja ali meteljka (Luzerne, medicago sativa) je med vsemi deteljami najgotoviša podpora gospodarju, ki hoče živini opresno (frišno) klajo klasti, ker je najsuheje poletje ne popari in v rasti ne zadržuje; kadar se je ta detelja prav dobro zarastla, dolgo dolgo časa trpí za frišno krmo; 14 dni popred, kakor rudeča detelja, se dá že za frišno klajo kositi; ona dajè največ krme; kdor svoje oddaljene njive z nemško deteljo obseje, je za veliko let oskrbljen z obilno klajo. Le mraz ji škoduje, ker je zlo občutljiva rastlina. Priprava zemlje za nemško deteljo prizadene gospodarju nekoliko več dela, kakor rudeča detelja; dobro kaljivo seme se težko dobí; tudi pridelek domačega semena je težji.

3. Turška ali sladka detelja (Esparsette, Onobrichis sativa) se ponaša na suhi, slabi in rahli zemlji dobro, še celó v plitvi zemlji se je obilo nakosí, skor več kakor vsake druge klaje, tedaj ravno na takem svetu, na kterem po navadi trava prav borno raste in jo suša morí, turška detelja dobro storí; lože, kakor rudeča in nemška detelja, se dá turška sušiti; njeno senó je najbolja klaja. Al če se ta detelja s poprejšnjima zastran pridelka primerja, se pa vendar mora reči, da se rudeče in nemške detelje več pridela kakor turške na enakem prostoru.

Priporočilo hmelja in kje se dobé najbolje sadike.

Vsako leto se popije več piva (ola ali pira); zato je tudi poslednjih deset let čedalje več pivarij (olarij) v našem cesarstvu in drugod. Zato pa je tudi cena hmeljeva v primeri olnega pridelka visoka ostala. Čeravno poslednjih 10 let ni nikoli slaba letina bila za hmelj, je srednja cena českega sateškega hmelja (Saazer Hopfen), ki najbolj sloví po celem svetu, vse te leta okoli 170 gold. za cent bila. Tako visoka cena je kmetovavce po mnogih deželah pripravila do tega, da so začeli hmelj saditi in sicer z lepim dobičkom.

Ker reja hmeljeva zlasti tistim, ki ž njim začnó, ni dovelj znana, jim priporočam svoje bukve, ki sem jih lansko leto izdal v nemškem jeziku pod naslovom: „Praktische Anleitung zum Hopfenbau.“

Ker pa je dalje na dobrih sadikah vse ležeče, da se dober hmelj pridela, po pošteni nizki ceni ponujam vsem, ki hočejo hmelj saditi, posebno dobre sadíke sateškega hmelja, kterih vsako leto spomladi sila veliko po svetu razpošiljam.

Kdor jih želí, naj se obrne do mene pod adreso

Jožef Schöffl,
predsednik gospodarskega društva
v Satecu (Saaz) na Českem.

Kmetijska družba dostavlja temu oglasu le to, da kdor koli želí hmeljevih žlahnih sadík sateških, čez ktere jih na svetu ni, naj se s polnim zaupanjem obrne do gosp. Schöffla. Ta mesec se začenja že razpošiljanje hmeljevih sadík.

Gospodarska novica.

* Umetno plodenje (künstliche Befruchtung) žita in drugih rastlin. Gosp. Hooibrenk na Dunaji trdi — in že mu nekteri pojó slavo, da je resnica, kar je iznajdel — da se more žito na polji in drugo rastlinstvo po volji gospodarjevi oploditi (rodovitniše narediti). — Znano je, da tudi žito itd. je dvojnega spôla in da kadar cvetè, mora (možki) cvetni prah priti v (ženski) cvetni piskerc, da se semenica oplodí in potem zrno postane. Cvetni prah pa dohaja v piskerce, kadar mila sapica pihljá ali pa ga prenašajo različne sèm ter tjè leteče živalice. Al vreme ni vselej ugodno žitu, kadar cvetè, in zato ostane klasje večkrat jalovo. Hooibrenk postavi na vsako stran njive deklieo ali fanta, in jima, kadar žito cvetè, dá v roko vrv (žnoro), ktera sega čez celo njivo; od te vrví visijo volnate franže doli, v ktere so privezani drobni svinci (šreteljni), kteri franže še bolje doli vlečejo. Deklici ali fanta nategneta zdaj to vrv in gresta, vsak po svoji strani, z vrvijo gori in doli, da franže oplazijo žito in tako cvetni prah iz bilke v bilko prenesó. Hooibrenk je šel s svojo iznajdbo na Francozko in od tam se razglasuje zdaj po svetu ta novica, po kteri žito neki dvakrat več rodí. — Skusili jo bojo letos nekteri gosp. dr. Hlubek v Gradcu, gosp. predsednik Terpinc v Ljubljani itd. Dokler prav obilo skušinj ne potrdí te iznajdbe, nam gosp. Hooibrenk ne bo zameril, da ostanemo — neverni Tomaži, ker vemo, da oplod pri živalstvu in rastvu je ena največih skrivnost natornih in da se plodenje s franžasto vrvjó ob cvetji žitnem utegne bolj motiti kot pospeševati; znano pa nam je tudi, da še mnoge druge okoljščine ob cvetji so krive, da je klasje gluho.

Ozir po domovini.

Gornjegradska okolica.

Gornjegradski okraj (Oberburg) je okoli in okoli obdan z visocimi gorami, tudi v sredini je gorat, razun gornjesavinske doline in ozke ravnine za Dreto. Hrbti viših planin so skalnati in goli, drugače pa večidel tèmni logi pokrivajo gore in holme ter globoko segajo v nižave.

Zato se pa tudi ta okraj zeló loči od drugih pokrajin slovenskega Štajarja, ne samo v naravoslovni zadevi, temuč tudi v tem, kako si prebivalci služijo kruh.

Kupčija z lesom — najzdatniši vir dohodkov tega kraja — je vreteno, okoli kterega se suče skoraj vès trud odraslega moškega spola, pa tudi večidel njegovih opravkov pri gosposki in drugih zadev.

Kar v vinskih krajih vinograd veljá, veljata tù zavod *) in žaga. Brez števila smrek, hojk pa mecesnov se poseka čez leto in dan; iz njih narejajo se platanice **), ktere se večidel pozimi z gozdov spravljajo. Tù slišiš ropot in puhlo kumplanje po drčah s planin v nižave derečih platanic; tam vidiš jih z živino vlačiti ali po potocih plaviti do žag, da se za deske izrežejo. Kjer koli se je kaj strmeca našlo za Savino, Dreto in drugih vodah in vodicah, žaga stojí, pred žagami pa leží nakupičenih platanic in lično zloženih desak.

Ko zima jame slovo jemati, je že dosti plavov za odhod pripravljenih. Za Savino in Dreto po šest, eden na drugega zloženih na breg prislonjenih plavov leží, da se ob ugodni vodi v potok porinejo, in da še pred, ko se prijazna lastovka prikaže, odplavajo od tod. Plavijo se pa na Hrvaško, Srbsko, Turško, in še delj. Težko da se nahaja v kakem okraji med ljudmí toliko potnih listov za vnanje dežele kakor tù. Žage pa, ako so le na stanovitni vodi, neprenehoma žigajo in žagajo. Drugi plavi se vežejo; zmirom je z lesom dovolj opravka. Prva vožnja je najživahneja, kajti vsaki hití za prvim — češ, najboljšim — dobičkom.

Tako poplava vsako leto čuda veliko lesa po Savini in Savi iz tega kraja. Dosti truda prizadeva to opravilo, dajè pa gospodarjem in trgovcem dobička in delavcem gotovega zaslužka.

Zato se sme pa tudi gornjegradska okolica, gledé na občni blagostan, med prve na slovenskem Štajarskem staviti. Obleka naših ljudí je čedna; raztrgane redko zagledaš; domačih beračev malokdaj vidiš.

Al lanska lesna prodaja se je vsled goveje kuge in silne suše na Hrvaškem, Srbskem in Turškem jako slabo obnesla. Blago se je prodajalo le po nizki ceni, večidel pa na up. Ker pa tudi tù nekteri na up kupujejo les, in se ravno tako platanice, deske in plavi prodajajo, je pri tisti kupčíi nastala cela vrsta upnikov. Sploh se toži, da denarja ni. Tožili so celó godci, ki so o novem letu v ta kraj prišli, da so imeli memo drugih let le slab zaslužek; tožijo hišni gospodarji, da čudo malo skupijo; tožijo tudi krčmarji, da malo zlitajo. Vendar le je od lani veliko veliko čez potrebo v tem kraji oštarij. Na čelu stojí — v tem oziru slavni — trg Ljubno. Začela je nektere skrb navdajati, kaj da bo, ako lesa zmanjka.

Ni prazen ta strah, kajti vsaki, ki le nekoliko premore, se z lesno kupčijo pečá, in tako gozdje od leta do leta bolj konec jemljejo.

Tudi letošnja trgovina z lesom se slaba kaže. V poprejšnjih letih se je plav (200 stropnic, 400 lat, 400 tenkih desak) po 20—25 gold. na mestu plačeval; letos ponujajo le po 15—18 gold. Lesá bode pa tudi letos dosti na prodaj, kajti zima je bila ugodna, iz vsake luknje se je lahko spravil les.

Ozrimo se nekoliko na kmetovanje. Površnji pogled nam tisto stanje predstavlja, kakoršno vidimo drugod po slovenskem Štajarskem. Povsod le staro kopito. Nikjer napredka! Pa kako bi neki bilo drugače? — Saj ne dobiva kmet od nobene straní zdatnega poduka za svoje potrebe. Duhovni se ne pečajo s posvetnimi rečmí. Učitelji se niso učili umnega kmetovanja, so tedaj nezmožni, pa tudi veselja nimajo, otroke o tem podučevati. Deželni odbor pri rešenji prošinj za razkosenje srenjskih posestev željo izrekuje, da se pri razkosenji prostor za drevesnice (drevesne šole) za poduk šolske mladine odloči; al ta blagi namen bode brez vspeha, dokler se ne bodo tudi preparandi v sadjoreji podučevali. Imamo na slovenskem Štajarskem tudi poddružnice kmetijske, al žalibog! da so hrastove rastlike, ki v naših krajih ne bodo obrodile ne želoda ne šišek.

*) Tukaj pa tudi na Vranskem gozd ali hosto zovejo „zavod.“

**) „Platanice“ so dva sežnja dolgi krcli, iz kterih deske režejo. — Za prodaj v Trst morajo za čevelj dalji biti. Pis.

Podučno-zabavno berilo.

Zatoženi sosamoglasnik.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

e *(dalje govorí)*: V prvem zakonu starih časov je imel **r** — takrat imenovan Rci Slovanovič — pred seboj za tovaršíco cirílko, polglasnico **ъ**, ktero je raznašal, da je sítna, in da je vanj zmerom jezno obrnena, dolgi nos navpík obešáje, kakor purán. Lehko je tedaj razumeti, da jej živi, takrat še mnogo mlajši **r** ni bil nikoli prav posebno zvest, ampak iz ójnic je stopal, in zahajal v prijetnejšo družbo sosednje polglasnice **ь**, za ktero je dejál, da mu vsaj z nosom ne grozí. Iz te dobe ima sina **ř**, ako se ne motim. Uže tù je začetek njegove sedanje porednosti. — Ko je bila cirílica nehala azbukovati med Slovenci, pride dolgo potem, 1550. leta, Dolenec Trubar, — nekoliko premisli to reč, ter zopet ustanoví svojim rojakom abecedno vas latinskih, za potrebo po nemškem običaji sestavljenih črk, da je ž njimi on pisal knjige in drugi veljaki ž njim. A Trubar te vasí ni bil niti s plotom trdno ogradil, niti jej zdèl imena. Vso to zamudo je, pozneje, 1584. leta popravil v prvej novoslovenskej slovnici Bohorič, po kterem se je ta vas potem iz hvaležnosti imenovala Bohoríčevo selo. V tistem času pride k meni vdovec **r**, in snubi me, da bi ž njim do smrti abecedovala. Res je bil kaj lepo oblečen: imel je cvetíce za klobukom, pa namazane, dolge črevlje z velikim zlekom, in dasitudi je bilo o svetem Urhu, vendar je bil ogrnil višnjav plašč, kakor je bilo spodobno abecednemu žéninu; jaz pa sem se ga v deviškej sramežljívosti le trdo branila, na tanko vedóč, kako je delal med starimi Slovenci. Toda zviti **r** mi je obétal in prisézal, kakor bi kolce lomil, da se hoče peboljšati, in tudi njegov sosed **p** je nagovarjal, kolikor je vedel in znal, naj ga vzamem, da bi staríkavi **r** uže vendar jél pametno živeti, ker potlej vsaj kljukaste abecedne babe ne bodo mogle óbenj več tako brusiti jezikov, kar zdaj počenjajo vsej vasi na sramoto. Kaj sem reva hotela? V prvem cvetu nisem bila več, in tako se je zgodilo, da sta me premotíla. Dolgo sva potlej z možem prav mirno živéla po Trubarjevih in druzih knjigah, po Bohoričevej slovnici in povsod, kjer je koli trebalo pokazati lep izgled prave abecedne ljubezni, ki ne išče prepirov, kajti mé črke vedno pohlevno žedímo druga poleg druge; samo v pisanji šolskih páglavcev se začnemo časi za šalo pretepati, in kak **b**, **d**, **h**, **k** in **l** dobode tako brco, da bi skoro padel na zobe ali vznak; a to nič

ne dé, ker nihče ne more podtikati nam kacega slabega naména. — Oh, ali davno je minola ta zlata dôba cvetoče zakonske sreče; nastopil je za njó strašen viher, ki mi je prizadel, in še zdaj mi prizadeva obilo solz in težav. Prišlo je 1825. leto in ž njim silovíta dôba metelčice. Metelko je ustanovil precej za Bohoričevim selom novo kraljestvo in napovedal je vojno tihej Bohoričevej vasi; prestavljal je po svojej glavi stare mejnike; preganjal je lastnince **s**, **f** in **z** z abecédnih stolov; prevračal je vse, kar smo poprej toliko let spoštovali. Trepet in strah je tresel našo ubogo vasíco od prve do zadnje koče; ali vendar smo se trdno branili, da nas neprávdanski zmagovalec do dobrega nikoli ni mogel potlačiti: le neke učilniške in še nektere druge knjige so mu bile hitro podale ključe svojih trdnjav. Zgodovíno teh časov ponavljam samo v glavnih stvaréh, pristavljáje tiste nadloge, ktere so najbolj stiskale mene, ki me je vzlasti pisano gledal novi oblastnik. Izpodrival me je namreč v mojih opravkih, in prislanjal mi novo pomočníco **e**, kakor da jaz dovolj pridno in zvesto ne bi služíla; razglasil je bil tudi po vsej deželi in dalje na široko po svetu, da zarad nekake oblíkovne male napake ne smé veljati moja poroka. Precej, ko je ta glas počil po Bohoričevem selu, moj nezvesti mož, hudobnjak stare mere, naglo pobegne od mene v tabor nasprotnikov. Ali zadéla ga je naglo božja roka zarad njegovega zločinstva. Dobil je namreč vso hromo nevesto **a** na ramo. Lehko jo pogledate, kakošna je; saj tam-le doli sedí, tista, ki se je pripeljala na seném, in potem je **k** moral jo celó na stol posaditi.

a: Gospá pravosednica! prosim, naj bi tožnica pripovedovala samo to, kar je zares potrebno.

e: Saj tudi je prav zares potrebno vse, kar pripovedujem. — Bohoričevo selo je ta vojna stiskala osem hudih, dolzih let. Jaz uboga sirota sem tekala v ovinke od soseda do soseda; vpraševala sem svéta vseh milih črk; podpore sem iskala, kjer koli sem vedela za živo dušo, da ima kaj močí v srcu ali uma v glavi: vse zastonj, ker je našim ljudém bilo vsacemu za svojo kočo dovolj skrbí in otépanja. Ali dal je Bog, da je živel takrat usmiljen mož, učen knjižničar po imeni Čop. Kaj storím, ko mi je vse drugo izpodletélo? Čop nekdaj pride v Bohoričevo selo pogledat, kako se branimo; koliko imamo še hrane; koliko je pri nas mrtvih in ranjenih itd. S seboj je bil prinesel nekaj starega platna za rane, pa tri vozé živeža je bil pripeljal, ker je bil dober človek. Zdajci meni srce ogreje koristna misel. Vržem se pred njim na kolena, proseč, naj bi mi pomogel on, ki je tako razumen. Prijazno mi prikíma zamišljeni mož, pobere me, in spremi do praga moje hiše, kar me je zeló potolažílo. To je bilo 1833. leta. Hitro za temi dnevi po Bohoríčevem selu in tudi na široko po ravninah okoli njega vstane tak ropot, da ni bilo mirú niti po dnevi niti po noči. Vrli Čop je bil zoper metelčico začél zá-nas krepek in globoko premišljen boj, ki bode na zemlji do sodnjega dneva tako sloveč, kakor zmage prvega Napoleona. Vsi naši poprejšnji prepiri niso bili nič, ako jih primeriš tej boritvi, ki se tudi po pravici še le imenuje zares abecedna vojna. Čop je sam ukazoval nam, vojakom rajnega Bohoríča; le strelcem je bil za poveljnika postavil pesnika Prešírna: kralj Metelko je pa imel dosti pomoznih čét, mnogo učenih zveznikov, med njimi tudi oblastnega, vele slavnega Kopitarja, ki so našo vas od konca tako oblégali, da smo v lakoti radi uživali prah in pazdérje namestu svitle sipe, kar je naša edína hrana. Vsaka reč je bila med nami hitro poskočila v céni, posebno peresa, ki smo jih kupovali namestu sulic in strél, pa črnílniki tudi, ker so jih devali na kolesa, da so pokali namestu bojnih topov. Bogatínci, plašne ženske in otroci so skokoma bežali iz vasi, po kterej so bile vse prodalnice zaprte; celó branjavke so umikale svoje koše. Noben človek si ni upal na ulice, koder so črke v celih vrstah in polkih jezdarile, peš tekale in streljale, da se je zemlja majala. Kaj tacega ni pomniti, kar ni Turkov bilo v deželi.

A: Ura je uže polnočí; odlagam tedaj razpravo do dveh zjutraj. — Po vsem svetu je znano, kako so prebivalci abecedne vasí gostoljubi; torej vas ni treba opomínjati, da k južini domačíni s seboj vzamete vse tuje poslušalce, kterim se ne vpíra pozemeljska jed naše vasí.

e: Saj nimam več dosti povedati; samo zadnjo slavno bitvo bi še rada popisala.

A: Bitvo tudi ob dveh popišeš mnogo laže nego zdaj, ker se bodeš pri mizi malo podprla. Razprava je nehala. *(Sodnji zbor vstane; črke odidejo; mrtvoudna samoglasnica* **a** *se odpelje na seném.)*

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Slovensko slovstvo.

* *Cvetja iz domačih in tujih logov* — 19. vezek ali 3. šestke 4. snopič je ravnokar prišel na světlo. Vezek ta obsega konec iz španščine po J. Parapatu prestavljene zanimive povesti iz kmečkega življenja „Družina Alvaredova“ in pa prvi del vzhodne povesti v vêrzih: „Izmael-Bej“, v ruščini zložil Mihael Lermontov, poslovenil izvrstni naš pisatelj Janez Vesnin. — Kdor hoče vseh 6 snopičev 3. šestke po pošti prejemati, naj pošlje za-nje 1 gold. 80 kr. vredništvu „Glasnika“ v Celovec.

Slovanski obzor.

* **„Beseda“** našteva dela literarne Vukove Karadžićeve dosihmal natisnjene tako-le: *1. Mala prostonarodna Slaveno-Srbska pesmarica* (2 sv. u Beču 1814 in 1815); *2. Pismenica Srbskoga jezika* (u Beču 1814); *3. Srpski Rječnik (slovník)* (u Beču 1814 in 1852); *4. Narodne srpske pjesme* (sv. 1., 2. in 3. 1823 in 1824 u Lipskom, sv. 4. 1833 u Beču; 3. izdanje v Beču 1841 do 62); *5. Versionis Novi Testamenti Serbicae specimina* (Lipsiae 1824); *6. Danica* (na leta 1826, 1827, 1828 u Beču, na leto 1829 u Budimu, na leto 1834 v Beču); *7. Zitje Gjorgjija Arsenijeviča Emanuela* (u Budimu 1826); *8. Srpski Bukvar* (u Beču 1827); *9. Miloš Obrenovič, knez srpski* (u Budimu 1828); *10. Narodne srpske poslovice* (na Cetinji 1836, u Beču 1849); *11. Montenegro und die Montenegriner* (Stuttgart und Tübingen 1837); *12. Odgovor na sitnice jezikoslovne J. Hadžića = M. Svetića* (u Budu 1839); *13. Odgovor na loži i opodanja u srpskome Ulaku* (u Beču 1844); *14. Vuka Štef. Karadžića i Save Tekelije pisma visokopreosveštenomu gospodinu Platonu Atanackoviću* (u Beču 1845); *15. Novi Zavjet Gospoda našega Isusa Krista* (v Beču 1847); *16. Gospodinu sa dva Krsta* (u Beču 1848); *17. Kovčežić za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona I.* (u Beču 1849); *18. Srpske narodne pripovjetke i zagonetke* (u Beču 1853); *19. Primjeri srpsko-slovenskoga jezika* (u Beču 1857); *20. Pravitelstvujući sovjet srpski za vremena Karagjorgjeva* (u Beču 1860). *Zvláštní otisky z novin: 21. Pismo g. dr. D. Fručiću* (o rozdílu med srbskim in bulgarskim jezikom); *22. Dodatak k Petersburskim srovnatelnim rječnicima; 23. Srpske narodne pripovjetke.*

Se vé da mnogi po časnikih raztreseni spisi niso omenjeni v tem imeniku.

---

*

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari.

(Dalje.)

Zagora je zemlja, ki na severni strani dosega véliki Balkan, na jugu gré do mesta Dimotike, na južnem zapadu pa ji ni prave meje, kakor se sploh to ime razteguje čedalje bolj, tem bolj se marljivi Bolgari s plugom in z matiko širijo posebno med lenimi Turki; Zagori na zapadu južnem devajo nekteri zaliv Kavala za mejo.

V ti zemlji so se Bolgari 9. stoletja naselili; al danes so azijatski gospodarji napravili si široke, tihotne pašnike; po kterih sèm ter tjè pet in šest milj daleč ni vasí, ni ne ene hiše in ni gozda; izlam v tihoti slaví svojega boga. Po tihi noči, kakor podnevi vse le izbuja misli o veličasti božji. — Edini dokazi, da popotnik hodi po zemlji, znani človeškim rokam, nasipi so prsteni napravljeni kakor grobovi. Turki jim pravijo tepe, Bolgari pa hünke. Mnogo jih je po ti ravnici kraj Marice, okoli Bazardšika in Filibe: tudi v dolini pri Samokovu in Dubnici nahajaš te čudne tihe priče prastarih časov; pri Sofii jih je do 24, drugi so pri Eski Sagri in Šumli; ti nasipi so okrogli in izhajajo na vrhu v ost; enaki so viditi tudi na Volgi blizo Troje, pa tudi v Slavonii in tukaj pod imenom hunke; tudi v Slavonii se nahajajo sèm ter tjè, samo mi ni znano národno imé.

Pitaš li Bolgare, kdo jih je postavil, ti odgovarjajo, da očetje; al Bolgar več ne vé, zakaj; pozabil je, da so tukaj pokopani stari njihovi glavari. Turk pa poprašan še grobove revnemu Bolgaru odrekuje in trdi, da to so bile mesta za bojne turške telegrafe, kjer so se od enega do druzega davale znamenja.

Slavno mesto Zagore je Filibe na glasu po krasni legi, kakor tudi po trgovini. Kot v amfiteatru dviguje se po hribu nad Marico do starega mesta, ki mu narod pravi grad, kterega so sezidali Bizantinci. Tukaj se nahaja že velika množica Turkov, kterih je v Bazardšiku, blizo železnih vrat, le malo; kakor tudi Cincarov, ki se jih v Filibi nahaja mnogo. Čaršija ali trgovišče zbito je iz samih desak; vsaka vrsta blaga ima svoj razdel; čist zrak davajo studenci, ki jih je veliko število po ti strani. Hiše kakor tudi ljudje že na zunanjem kažejo različnost; Bolgar, nekdanji domači gospodar, mora se oblačiti tamno-sivo, žalostno, kakor mu je tudi žalostno stanje.

Od tod Marica ima mnogo vode, ter bi se dala za veče ladije prirediti. Ako bi se to kadaj priredilo do Enojskega zaliva, povzdignilo bi se mesto do lepe prihodnosti, in Drenopolje (Hadrianopel) izgubilo bi sedanjo važnost. To mesto, ki mu Turki pravijo Edrene, stojí na sredini tihotnega turškega pašnika, o kterem smo govorili malo popred.

Turškim pastirjem teh krajev je tukaj glavno mesto, zato jih je veliko število izmed 100.000 duš, koliko jih neki štejejo; še več je pa morebiti Grkov, kjer gredé kraj Marice, kakor teče, prišel bi tukaj na mejo med Grki na južni in med Bolgari na severni strani vijoče se črte ali linije, tekoče od Burgasa nekaj na jugu izpod Drenopolja proti Solunu skoro zmiraj nekoliko milj daleč od morja.

To je tedaj drugo in najvažneje korito turško; vodi iz Carigrada v Bosno in je tedaj životne važnosti za turško cesarstvo; ako bi Bolgari začepili to pot in se znali odžati na Balkanu, huda bi sila pritiskala cesarsko mesto Carigrad. V to glavno korito izlivajo se posamezne struge, imajoče vse za cilj, da Donava v zvezi stojí z morjem egejskim.

Takih je cest veče in manje važnosti; ena smrdljive turške trdnjave od Videnske drži v Sofijo, ter ima namen, da te važni dve mesti veže za obrano proti vlaški in srbski zemlji; druga važna drži od Nikopolja in Ruščuka skozi Tirnavo in klanec pri Šibki, ter v glavno črto pada med Filibo in Drenopoljem. Na ti cesti, gotovo na najnižjem severnem podnožji Balkana, stojí Trnova na sred une strani bolgarskega naroda, kjer še mu srce bije najbolje po prastari sili in veljavnosti; tukaj že več vekov stare svete lipe žalostno šumijo, da ni več v njihovi senci starih veselic; reka Jantra žalostno šumlja med bogatimi slivnjaki in trte žalujejo, da njihov dar ne služi več pri kraljevskih gostijah v razveseljevanje bolgarskim junakom. Čudno je, kako, pogledavši na to sveto bolgarsko mesto, koj misliš na malorusko sveto mesto Kiev. Al vsem tem veličanstvenim rečem, kar jih je po tem glavnem mestu, predno so pridivjali Turki, bilo razširjenih po lepih gričih, kakor so samostani brez števila, kraljevske palače, stolna (metropolitanska) cerkev, velike kupčijske hiše in čaršije, iz kterih se je telesno in dušno blago nosilo do srca ruske države, danes ne bi najdel ne sledú; vse se je poklonilo pod strašni turški jarem, samo srca boljarskega naroda niso še pozabile tega; pripovesti in narodne pesmi pripovedujejo še sedaj o nekdanjih veličanskih časih, posebno kadar v mnogobrojnih procesijah po tihih, čudnih, lipovih gozdih s svojimi pesmami slavijo svojo: „sveta hora ta“ (sveto to goro).

(Dalje prihodnjič.)

Kratkočasno berilo.

Harač.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Českí spisal Prokop Chocholoušek. Poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

„Nič ni, nič; suha veja se je ulomila, pa je padla na tla“ — djala je deklica mirna in toliko, da je ni smeh posilil, ker se je Ahmed tako bal. „Menila sem, da ti ne bi slišal zdaj, če bi se tudi nebo podiralo nad nama, pa si vendar slišal še vejo, ki je vetrič odlomil jo! aj Ahmed! — zdaj pa vem, da so prazne tvoje besede, da je ljubezen prazna kakor pena na vodi. Kdo bi verjel tebi, kdo bi se zanašal na tvoje obljube?“

„Pa sem vendar tako slišal, kakor bi bil kdo stopil na vejo in da bi se bila prelomila, — tako gotovo, kakor gotovo je Alah edini bog, Mohamed pa njegov prerok“ — djal je Ahmed résno; — „pa ker ti tako hočeš, verjamem, da je solnce tèmno, noč jasnejša nego solnce. Povedi, in jaz ti bodem verjel; zakaj, vem, kako me ljubiš; tudi jaz ljubim tebe, — tako, da bi storil za te vse, če je še tako nemogoče kaj.“

„Ne, ne Ahmed!“ — seglo mu je dekle v besedo in délo roke na rame — „jaz ne tirjam nič tacega, kar je nemogoče.“

„Ha, zvezda moja!“ — šepetá Ahmet; neizrečena blagost ga obhaja, in ustnice se mu tresejo.

„Prisezi!“ — reklo mu je dekle in še bolj pritisnilo se k njemu — „prisezi pri svojem alkoranu, da izpolniš to, kar bi jaz rada, pa ti bodem poslušna.“

„Prisezam pri alkoranu“ — djal je Ahmed — „prisezam pri svoji ljubezni; večno naj bode raj zaprt moji duši, če ne izpolnim svoje obljube, tvoje volje, ti solnce moje blagosti!“

„Ti si ljubljenec pašev“ — začela je mladenka važno, toda lehotno — „ti lahko storiš, za kar bi kdo

drug mogel dati življenje; naj bode tako ali tako, vladika Danilo Petrović mora biti osvobojen!“

„Alah-Kerim!“ — ustrašil se je Ahmed.

„Kakor hitro Črna gora pozdravi na Cetinji svojega vladika“ — nadaljuje mladenka, kakor da ne bi bila vedila, kako se je prestrašil Ahmed — kakor hitro me blagoslovi, kar se zgodí precej prvi dan, ko pride, pa pojdem s teboj, kamor bodeš hotel.“

„Alah-Kerim, Alah-Kerim!“ — kliče Ahmed; obrača se od mladenke in z rokama zakriva obraz.

„Zdaj si že prisegel“ — djala je Helena kratko brez vse potrpežljivosti.

„Res, prisegel sem“ — potrdil je Ahmed — kaj sem storil?“ — vije roke. „Poslušaj me!“ — stopil je zopet pred dekleta. „Spolnim ti voljo, — to moram, da si otmem dušo; al Helena Martinovićeva! jaz bodem potlej zato tvoj mož, tvoj gospod, pa ne sužnik več!“

„To nič ne dé“ — odgovorilo je dekle srčno — „če bode treba, bodem tvoja sužnica in —“ — umolknila je naenkrat. „Beži Ahmed, beži, beži“ — opomnila ga je resno; kajti blizo že se slišijo človeške stopinje, kakor da bi več možakov prav močno teklo.“

Le trenutek se je še pomudil Ahmet, da bi se prepričal, odkod tak lomast v tako skritem kraji, al kakor blisk, tako hitro se je obrnil in zgubil v jelševino.

Že je slišalo dekle, kako je voda pluskala ob čoln, kako ob čolnu pelo veslo, za kterim je voda vršéla, kar petero moških priteče pred njo.

„Kdo je zbežal od tebe, Helena Martinovićeva?“ — vprašal je prednji: mladeneč visoke postave, širocih prs, močnih pleč. Neuljudno je prijel deklico za ramo, drugi so obstopili, eden pa stopil prav pred-njo.

„Kdo drug nego Ahmed-aga, obodski poveljnik, brat Djuro!“ — odgovorila je Helena boječa.

„Za menoj, bratje!“ — zapovedal je Bogdan — zapeljivčev čoln ni tako uren kakor orel; presneto da tudi ta ne uteče moji svinčenki: za menoj, eden naj straži izdajnico tukaj!“ — in že je hotel od tù.

„Kaj hočeš, nepremišljenec? Čaki!“ — zadržalo ga je dekle — „ali ne veš, da je vladika zajet v Skadru? ali bi ga rad umoril z Ahmedom vred?“

Vsi so obstali. „Prav! Res je!“ — oglasili so se.

To bi se gotovo zgodilo“ — potrdil je tudi Djuro, vrnil se je zopet in stopil pred sestro ter vprašal:

„Pa kdo ti je povedal o turški verolomnosti zastran vladika?“

„Kdo drugi nego Ahmed-aga sam?“ — odgovorila je Helena ravnodušno. „Oj, stari Lazo Jurašković!“ — imenoval ga je Vuk Martinović žalosten — „vendar je le res tvoj kregulj krokal resnico!“

„Bog in sv. Ivan!“ — vskriknil je Djuro — „to tedaj vse je osnovano le zarad tvoje ljubezni s prekletim poganom. Oj bože, oj bože!“ — glasno je tožil — bolestno in jezno. „Hči Martinovićevega rodú se je izneverila svojemu rodu — pozabila, da je Črna gora prva slišala njen jek in smeh; da so se ji prsi napajale z vetrom, ki pihljá po Črni gori — ta nehvaležnica! Za prazen lesk, za priliznjene besede je vragu, sovražniku Kristusove vere, prodala svojo domovino, svoje brate, svojega ženina.“

„Lažeš!“ — skočilo mu je dekle v besedo vse razneto.

Djuro je prijel za handžar. Hotel je ta trenutek kazniti predrzno sestro s smrtjo. Pa tudi gotovo bi se ne bil nič zmenil za to, čeravno je bila njegova sestra, ker mu je rekla lažnjivec, — da ga ni tovarš prijel za roko.

Djuro je obstal, jezno pogledal na-nj, odmajal nekolikokrat z glavo, potlej pa zaničljivo in na glas se zasmejal:

„— Jaz — da lažem! ali slišite bratje, ali slišiš pobratim Ivan Mandušić? pes Turek je utekel dekletu iz naročja nam pred očmí, zdaj pa pravi, da lažem! sama je povedala, da sta se pomenkovala o naši domovini, da ima verolomni skadarski paša našega vladika v ječi: pa vendar pravi, da lažem! no, dobro, Helena!“ — obrnil se je k dekletu mrzel, pa mladenka je hladnokerveno poslušala njegovo očitanje, gledala mu v srdito obličje. Res si bila naša sestra, sestra bratov Martinovićev, to je res: ali kaj je sestra, kri krví naše v primerji z domovino, v primerji z njeno bodočo srečo? Nič; slina od ust — djal je in plunil; brat Vuk, kak zakon so junaci ustanovili in potrdili z lastno prisego, kakor si jim bil ti nasvetoval?“

„Eden za vse, vsi za enega, smrt izdajniku, smrt odpadniku, bodi-si kdor koli“ — djal je Vuk, najmlajši izmed Martinovićev s temnim glasom in žalostno pogledal sestro.

„Tako, tako!“ — potrdil je Mandušić; „Vuk je prisegel tudi za vas, bratje Martinovići!“

„Dobro tako!“ — oglasili so se vsi.

„Zmirom mora biti vsak Martinović za vse in vsi za enega“ — djal je Djuro. „Nobeden izmed nas ne onečesti svojega rodú, samo Helena je pozabila na svojo sv. dolžnost. No sestra!“ — obrnil se je zopet k nji; „slišala si junaški zakon, slišala tedaj tudi svojo sodbo. Ne misli, da je ni roke, da bi izpolnila nad teboj naš junaški zakon, zato ker si naša sestra; jaz, najstarejši izmed vas, glavar Martinovićevega rodu, jaz sam učinim to, kar zapoveduje sveti zakon, zato da očistim naše imé“ — djal je resno Djuro Martinović; ali glas mu je čudno tresel se pri zadnjih besedah.

„Čaki, brat Djuro!“ — oglasila se je zdaj Helena — „ti veš, vi tudi veste mili moji bratje, povedite, če nisem rés na vaše privoljenje zaročila se pričujočemu Ivanu Mandušiću?“

„Dà, dà, to je res!“ — potrdili so bratje.

„Prav“ — djal je Djuro — „tem hujše za-te, ker nisi izdala samo domovine, ampak skalila tudi dekliško sramožljivost, dekliško čast, pa nevésta hrabrega junaka, — — radovoljno, ne iz sile, — ker kdo bi smel siliti prosto črnogorsko hčer? poljubovala si kukavnega Turka, prokletega pogana in izneverila se zvestemu rodnemu junaku. Ali ni res, pobratim Mandušić?“

Ali Mandušić ni nič odgovoril, ampak samo z glavo potrdil Djurove besede.

„Tedaj naj me on sodi“ — djala je Helena. „Mož ima pravico nad ženo, ženin nad nevésto, potlej še le brat — nad njo — nad svojo sestro!“

„Tako je že od nekdaj to!“ — oglasili so se bratje.

„Prav; tako je“ — potrdil je Djuro; ali slišiš Ivan Mandušič? tvoja nezvesta nevesta se zanaša na-te, ali hočeš poslušati jo?“

„Saj sem že vidil zadosti sam, nima mi kaj povedati več“ — odgovoril je Mandušić — „ali vendar, resnica je zmirom resnica, — vse eno, poslušal jo bodem.“

„Menda se vendar ne daš prevariti priliznjenim besedam; menim, da te ne zmore spomin na prejšnjo ljubezen?“ — vprašal je Djuro skrbno.

„Nikar se ne boj“ — djal je Mandušić — verjemi, pobratim Djuro, slabost nikoli ne bode moja tovaršica, še nikoli ni bila, pa tudi zdaj ni.“

„No, dobro tedaj“ — pokimal je pokojno resni Djuro; „tedaj se ne bojim našemu imenu za čast. Idite bratje, pustimo ženina — samega pri nevésti: sodnika pri grešnici. Z Bogom, Helena, Bog ti odpusti tvojo pregreho“ — djal je še, toda tako ginjen, da si ne bi nihče mislil, ker je bil dozdaj tako resen. Zmogla je ljubezen do sestre, zmogel ponos Črnogorcev, komu

rodna čast ni bila vodna pena; odšel je, gotovo zato, da ne bi še bolj pokazal, kako mu nemir krči srce.

„Če se moreš opravičiti, sestra“ — izpregovoril je Vuk skrban — „opraviči se tudi nam — svojim bratom, ki smo iz mladega skrbeli za-te, da si tako krasno vzrastla; opraviči se nam, Helena!“

„Brat Vuk, ti milček moje duše“ — odgovorila je nežno, tako ljubeznjivo — „tega ne morem, le moj ženin, moj hrabri, zvesti ljubimec, izvé moje skrivnosti, in naj potem storí, kar spozná za dobro!“

„Tedaj pa z Bogom, sestra Helena, z Bogom!“ — poslovil se je Vuk žalosten — pozabi poslednji trenutek to, da sem jaz nasvetoval ta zakon, kteri najprvo zadene tebe.“ (Dal. prih.)

Resnična kratkočasnica.

Ričet, s kterim se je v neki vasi razglas oklicaval.

Sluga županijski, ki je to slabost imel, da je rad pačil svoj jezik z mešanco, stopi na klop pod lipo cerkvenemu zvoniku nasproti, ter začne kričati rekoč: „Alzen poslušajte, kaj se vam pusti vunklicati (duhoven iz cerkve memogredé mrmra za-se: „No, narobe svet! jaz ljudí noter kličem, ta pa vèn kliče!“) pa poprej pemerkam, da, kjer dansi prvikrat na tem mestu stojim, da vam bom vselej glasno in prav v zastopni šprahi govoril; morate vediti, da sem križem svet obhodil, marsikaj skusil, pa svoj dinst zmiraj zvesto opravljal; lovil sem tudi lumpe podnevi in ponoči, in sem se še več šprah naučil, kjer lumpje so po vseh deželah. — Alzen poslušajte! (Babe regljajo tam pod turnom, da se težko beseda zastopi). Alzen (neki kmet za-se: kaj neki ga muči in moti vedno neka golazen!) poslušajte, kaj vam bom najpred pobliciral: Slišim, da so tukaj v vaših hribih nekteri tako neotesani, da poštenega rihtneka briča imenujejo. Brič se meni ne smé reči; tako so nekdaj tiste imenovali, kjer so hudodelnike po glavi do čistega obrili; sicer vas bom tudi jaz včasi obril, tode drugače, toraj mi svoj pot recite: rihtnek — in tako je prav! — Alzen (drugi kmet mrmra: Kaj ta čenča vedno neko kazen imenuje, saj nam še ni nič povedal; neki študent mu razlaga, da z „Alzen“ (also) hoče reči: „Tedaj“). Vsak bo zastopil, kdor nima kosmatih ušes. Alzen: če so tukaj kaki faliti, vam jaz veselo pošto prinesem, da so nektere štiftenge za take v erledigungo peršle; kdor hoče ktero doseči, naj ne zamudi postavljenega brišta 14 dni, toraj naj do pravega časa pisan noter pride, pa naj tudi abšift prinese. — Zdaj pa še to: To prihodnjo sredo bo abhandlunga po ranjkem L. N., pa boste uže austroge dobili vsi tisti, ktere vas zadene. Alzen jaz mislim, da ste me vsi dobro zastopili, in da se bo vsak še posebej zato am vzel, da tudi drugim pové, kar sem vam pobliciral. Merkajte alzen!“

Konec svetá — kdaj bo?

Konec svetá prerokujejo učeni možje vsak po svoje. Za kratek čas — čujmo, kaj pravijo. Buffon pravi, da bode zemlja zmrznila, kar se ima po njegovih besedah gotovo čez 90.000 let zgoditi. Gruithuisen pa trdi, da bo huda vročina konec svetá. „Vse na svetu — pravi Gruithuisen — ima nagon v sebi se strditi; potem se bode zemlja unela, se goreča vrtila milijon let okrog solnca in ogorela bode padla v krílo svoje materne prijatlice“ — Dr. Olber prerokuje zemlji mokro smrt; repata zvezda bode vso vodo stisnila na kviško in zemljo v nji potopila — v kakih 220.000,000 letih.

Kdo ima po tem takem prav? Preširn bi menda tudi tem prerokom zapel:

Vsi pòjte rakom žvižgat
Lažnjivi zvezdogledi!

Dopisi.

Iz Zagreba. — Ravnokar je prišel „imenik darovateljev za utemeljenje jugoslavenske akademije in jugoslavenskega vseučilišča v Zagrebu na svetlo. Iz tega imenika, v kterem nahajamo tudi darovatelje iz slovenskih dežel („rodoljubi u Kranjskoj“ so zaznamovani z 1100 gold. in 1 cekinom za 100 lir) se vidi, da jugoslavenska akademija ima dosihmal vsega imetka (premoženja) skupaj 197.806 gold. 41 kr.; od kterega je že plačano 143.499 gold. 75 kr., a od obljubljenega se ima še plačati 54.306 gold. 66 kr.; jugosl. vseučilišče ima plačanega 6588 gold. 50 kr., obljubljenih 700 gold. Mecen jugoslavenski prevzvišeni škof dijakovaški gg. Strossmajer je povsod prvak: akademii je daroval 85.200 gold., vseučilišču 6000 gold.

Iz Maribora 27. marca. — V nedeljo 3. aprila t. l. bo v tukajšnji čitavnici beseda, h kteri se sklicuje glavni zbor, da odloči: ali se bode od strani čitavnice letos kaka veča svečanost praznovala ali ne.

Odbor.

Iz Trsta 18. marca. J. G. V. (Naše slovenstvo in naš sedanji zrak). — Kako so se pač bili prevarili vsi tisti „dobri“ gospodje, ki jim je bila že zdavno vroča želja in priljubljena nada, da bi vidili v kratkem poitalijančeno vso tržaško okolico! Zvedel sem po sreči še unidan, da ravno zategadelj se je moralo čakati čez leto in dan, predno se je odprla za opravljanje službe Božje že zdavno sezidana nova cerkev v Rojani, skorej četrt ure deleč od Trsta, na zadnji strani blizo kolodvora. Pa vendar je, hvala Bogu! po velikem trudu naših prijatlov tudi v tem zmogla pravica Slovencev. Tù prebiva blizo 90.000 duš; med njimi jih okoli 70.000 govorí razne jezike v mestu, 20.000 pa je trdih Slovencev zunaj mesta. Za te se slovenski pridiguje in opravlja navadna služba Božja v 14, pravim, v štirnajstih cerkvah, za vse une pa v petnajstih, namreč za Italijane (brez Judov ali Židov in Armenov) v sedmih, za Nemce katoliške, protestantske in helvetske vére je v treh (le predpoldne in posebej, se vé). Ostale cerkve so za Grke, za Ilirce („Schiavoni“, kakor jim pravijo tukaj), za Angleže, za Jude in za Armene (to je, vsaka družba posebnega verstva, h kteri se eni in drugi štejejo, ima tukaj eno cerkev). Kaj posebnega in, djal bi, res prav razveseljivnega je pač to, da tudi tukaj v Trstu še vedno veliko Slovencev zahaja v vsako cerkev, kadar se tam pridiguje ali opravlja služba Božja v njihovem jeziku, čeravno tisti, ki so bliže mesta, so nahajali poprej kaj tacega le v dveh cerkvah, zdaj pa v — šestih. Povsod imajo dovelj svojih pevcev, dasiravno nimajo kake posebne šole, da bi se v nji prav izurili v petji. Nemci katoliške vere pojó, kakor od nekdaj, le pri sv. maši, po pridigi dopoldne vsako nedeljo in vsaki praznik, svojo navadno pesem: „Hier liegt ...“ — Da se slovenstvo tudi tukaj še zmirom krepko drží, to je večidel le zasluga vrlih duhovnikov našega naroda, kakor drugod po slovenskih deželah, sicer bi bilo že zdavno začelo po malem razstapljati se v italijanščini in pa izginjati čedalje bolj. Velike hvale je pač vredna sedanja posebna skrb in marljivost duhovnikov za praktično popravljenje in čiščenje našega jezika med ljudstvom z rabo lepe in čedne ali prave slovenščine ob kakoršni si bodi priložnosti, ki jim jo podaja njihov neprestani dotik in, djal bi, njihovo življenje z ljudstvom, ki pa tù

in tam že precej posnema ravno tako ta čisti jezik, kakor je po nesreči nekdaj posnemalo tistega, ki se je bil spačil in pokazil z nemščino in italijanščino, in kakoršnega žalibog nahajamo še dandanašnji na več krajih. Sicer pa tudi učitelji si o tej važni reči veliko prizadevajo, čeravno njih delovanje ne utegne delati posebnih čudežev, namreč ne premore toliko, da bi se po njem hitro izbujala zavest ljudstva za svoje narodne stvari; ljudstvo je zmiraj več siromašno in je zatoraj prisiljeno, hoditi le s trebuhom za kruhom. Ravno to je pa tudi večidel krivo zgubovanja tukajšnih narodnih navad in šeg, o kterih sem bil unidan nekaj črhnil. „Tempora mutantur et nos mutamur in illis.“ — Tako je! Razni so vzroki te žalostne prikazni, o kterih vam bom morebiti vprihodnje kaj pisal. — Zdaj pa še besedico o našem zraku. — Tukajšna dolina, ležeča na izhodnji strani pod Grižo, in pred nekim časom omenjena v „Novicah“ zarad njene prijetnosti, ni zdaj več tista prijetna in zdrava dolina, kakoršna je bila nekdaj; — ona zdaj žalibog ni več okrajna, kjer so Tržaščani in tudi drugi od nekdaj radi iskali hladnega in zdravega zraka, pa ga tudi našli; — ona jim ni več pribežališče, kadar jim je bilo mesto pretesno ali neugodno, zlasti poleti, ali sploh ob času prejake gorkote. Kako pa da ne? me bote vprašali. Zadej za mestom, ali tam, kjer se začne dolina, je zdaj gazna tovarna (fabrika), skorej na sredi pa, namreč tam, kjer je bil od nekdaj najprijetniši, po vsem svetu dobro znani kraj, imenovani „Boschetto“ na podnožji lepega hrastovja, ki mu pravijo „Farned“, je velika tovarna za napravo lojenih sveč. Ta in una ste pa naravno le sposobne kužiti in osmrajati zrak omenjene, sicer še zmirom lepe doline — domovja tukajšnjih Slovencev. Kadar pa piše težki jug, tukaj še bolj navaden kakor zdrava burja, tadaj je še le huda, ker po njem prihaja tudi iz kolodvora zeló neugoden dim, ki se rodi po sežiganju premoga (kamnega oglja). — Kaj tacega ni bilo v poprejšnjih časih. Ko sem pred nekimi dnevi tam šetal, mislil sem, da me bode zadušilo; tako slabega sem se čutil! To je pač velika napaka za naše mesto in za njegovo okolico.

Iz ipavske doline. (Po naključbi zakasnjeno.) A. Ž. — Ker je letina preteklega leta skozi in skozi slaba bila, slaba pa tudi vinska kupčija (dasiravno se doli niže po dolini kvinč, to je, 60 bokalov vina dobiva po 4 gld.), zraven tega pa so, kakor je znano, davki veliki, je revščina pri nas taka, kakoršne ne pomnimo že veliko veliko let. Nadjali smo se sicer, da delo na novo izmerjene ceste čez strašne Rebernice se bode saj deloma letos pričelo, kar bi sploh, posebno pa siromakom, kteri bi pri tem delu sebi in svoji lačni družinici kruha služili, neizrečeno koristilo; al tudi ta up, kakor več drugih, nam je splaval po vodi, in Bog vé, ako se bode in kedaj se bode to sila potrebno delo pričelo, ktero bi bilo v zlajšanje trgovini pa tudi v strategičnem obziru zeló važno. Nadjamo se, da spoštovani gospod, ki v deželnem zboru nas zastopa, se bode te zadeve v zbornici ljubljanski krepko poprijel. Povzdignite gospod Mulej svoj glas, da saj svèt sliši potrebo našo. — Kar se tiče domačega, to je, narodnega živenja, so nam naši vrli sosedje Razdrčanje še zmiraj lep izgled. Ondašnji prvaki v premoženju so res tudi prvaki v narodni zavesti; gotovo je, ako bi Razdrto tako malo selo ne bilo, bi ondi že imeli čitalnico, ki je povsod milo ognjišče o mrzli národni burji.

V Turjaku 25. marca. ♯ Bodi Bogu potoženo, da tudi pri nas v Turjaku se je ob sejmu sv. Gregorja pripetila dogodba, ki je tolikrat madež našemu narodu. Sprli so se pri vinu v krčmi in eden je mrtev obležal. Okrajni ranocelnik je sicer pri ogledu mrtvega menil, da ga je mrtvoud umoril; al kočevski zdravnik, kteri je bil potem v preiskavo poklican, je našel smrtne rane in da še celó šinjek je bil nesrečnežu vlomljen. C. kr. sodnija ima že to celo strašno dogodbo v svoji preiskavi. — Letina je bila pri nas lani zeló dobra. Obrodilo je bilo žito pa tudi sadje. Jabelk je bilo toliko, da so jih nekteri do zdaj frišne jedli, veliko so jih posušili, pa tudi obilo izprešali. Češpelj zlasti je bilo tako obilo, da so jih mnogo centov posušili, pa tudi vodke toliko napravili, da ne vedo zdaj kam ž njo. Radi bi naši gospodarji spravili v denar to ali uno reč, pa nikakor ne morejo. — Prosimo toraj slavno vredništvo naših gospodarskih „Novic“, da bi nam povedalo, po kakošni ceni se suhe češplje v magacin jemljó! *) — Pri nas je dozdaj bilo suho vreme, le zjutraj travnike in loge slana pobeli. Je li dobro ta čas krompir saditi in oves sejati? Menimo, da ne. **) — Željno smo pričakovali, da bi slišali glas našega poslanca g. Svetca v deželnem zboru; zgodilo se je zdaj, in trdno se nadjamo, da bode se obnašal na korist deželi in sebi na slavo.

Iz Ljubljane. Danes v sredo se je začel deželni zbor. Govorí se, da utegne le kakih 10 do 12 dni trpeti.

— Gosp. L. Lukmann je za predsednika, gosp. A. Samasa pa za podpredsednika kranjske kupčijske in obrtnijske zbornice potrjen.

— Sliši se, da c. k. deželna nadsodnija v Gradcu je gospoda Vilharja in Levstika v tisti tiskarni pravdi, v kteri sta bila po tožbi c. kr. kantonskega predstojnika gosp. Pajka obsojena, nedolžna spoznala. — Razsodbo tukajšne c. k. deželne sodnije o drugi g. Vilharjevi pravdi pa je po „Laib. Ztg.“ c. kr. nadsodnija v Gradcu potrdila; gospod Vilhar se je obrnil do c. k. najviše sodnije na Dunaj.

— Gosp. dr. Mally pride iz Bosne neki že prihodnji mesec nazaj.

— Gosp. dr. Ž. Bučar pride iz Novega Grada za začasnega c. k. okrajnega zdravnika v Novomesto.

— Prihodnji pondeljek, na praznik Oznanjenja Device Marije, pri véliki maši ob 10. uri v stolni cerkvi ljubljanski bode pod vodstvom našega pevovodja g. Fabjana pel pevski zbor gospodov in gospá čitavnice naše. Pela se bode Haslingerjeva vokalna maša (maša brez godbe) z vloženo Prokeševo („Zdrava Maria“) in neko Aignerjevo pesmijo. Kolikor smo iz skušinj izvedili, bode maša krasna.

— Ker ravno govorimo o cerkvenem petji, nas veselí važno popravo na orglah svetu oznaniti, ki jo je iznajdel naš ljubljanski orglar g. Ferd. Malahovsky in za ktero bode vzel c. k. privilegijo. Najbolji izvedenci naši, med kterimi tudi pevovodja čitavnice naše gosp. Fabjan, že iz Prage nam po slavnem gosp. J. L. Zvonařju, direktorju Sofijne akademije, pohvaljen izvrstni orglavec, so preiskali novo Malahovskovo iznajdbo in mu podali sledeče spričalo: „Iznajdba gosp. Fr. Malahovskega — čisto nov sapnik (Windlade) — ima veliko imenitnih prednost ne le pred navadnimi starimi, ampak tudi pred najnovejšimi Walkerjevimi in Haas-ovimi. Ventili vseh teh sapnikov so čisto brez peres, pa njegovi imajo vrh mnogih drugih še tudi to prednost, da sapo brez vseh toliko škodljivih ovinkov naravnost v piščali spuščajo. Dasiravno pride toliko ventilov na vsako tasto, kolikor spremenov je

*) Suhe češplje se tukaj kupujejo, če je blago lepo, po 5 gold. cent, pa tudi po 5 gold. in 25 kr., ako ima kdo lepega blaga veliko.

**) Se vé, da ne; zlasti krompir hoče zemljo že nekoliko segreto, da more začeti kaliti. Po letošnji hudi zimi je zemlja zeló premrla; treba, da se segreje, sicer leží seme kakoršno koli mrtvo v nji. Vred.

dotičnemu manualu odločenih, je vendar igranje pri 18 spremenih (kolikor se jih pri nas pač malokje, da ne rečemo nikjer, na enem manualu skup ne nahaja) še zmiraj lahneje, kakor na vsakem glasoviru. Pomnoževanje in pojemanje glasú brez nategovanja med rahlo igro zaprtih spremembinih gumbov je tako mikavno in še z veliko manj okolišinami izpeljano, kakor pri Walkerjevih in Haas-ovih sapnikih."

— Dobroznani gospod Gašp. Mašek, še zmiraj priden skladatelj, ponuja pevskim družbam po nizki ceni sledeče svoje muzične cerkvene kompozicije, ki so vse za orgle in petje, ali za samo petje vredjene: 1) Maša latinska, 2) Maša slovenska „Veliki Bog nas reve glej", 3) Graduale, 4) Offertorium, 5) Pesem pri blagoslovu, 6) Vera, upanje in ljubezen, 7) Requiem. — Stanovanje njegovo je za gradom (Marktplatz) št. 80.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Kakor se bere, bojo neki deželni zbori kmali pri kraji. O državnem zboru dunajskem se pripoveduje, da se začne novembra mesca in da bode trpel delj časa. — Bere se, da bode avstrijska vlada zopet 70 milijonov gold. na pósodo vzela in obligacije izdala, od kterih bode po 5 gold. od 100 obresti (činža) v srebrnem dnarji plačevala; kupóni teh obligacij ne bodo davku podvrženi; v 15 letih bode vès ta dolg poplačala. — Ministerstvo je razdelilo — do 100.000 gld. — že vseh 20 milijonov gold., ki jih je državni zbor Ogrom v podporo odločil; jarega semenskega žita se je razdelilo 1 milijon in 100.000 vagánov. — Dunajska banka oklicuje, naj vsak, kdor ima še kaj tistih starih bankovcev, ki se glasijo na konvencijni denar (Conventionsmünze), se brž brž obrne do direkcije (vodstva) dunajske banke, da mu zamenja stare bankovce z novimi ali mu jih odkupi, ker po 1. prosencu 1867. leta ne bode jih nič več menjala, pa tudi odkupovala ne. — Poslanci mejikanski so prišli v Trst, da spremijo novega svojega cesarja Maksimiliana I. (brata Njih Veličanstva našega cesarja) in cesarico v nju državo Mexiko (izgovarjaj Mejiko) v Ameriki. Sliši se, da novi cesar grad svoj Miramare poleg Trsta, kjer je sedaj stanoval, zapusti 2. aprila in da gré čez Rim v Verakruc. Težavno delo čaka mladega cesarja v državi brez armade in denarja, po mnozih prekucijah razrušeni in poslednji čas le po armadi francozki siloma vkroteni; al država je velika, sama po sebi plodna, narod dobrovoljen; novi cesar je bistra glava in pogumen. — Gosp. žl. Frank, poslednje tri leta občespoštovani župan v Gradcu, se je za prihodnje 3 leta odpovedal županijstvu, čeravno ga vsi mestjani hočejo župana imeti, rekši, da ni dobro, da je kdo več let zaporedoma župan. — Nemški zagrebški časnik „Agramer Zeitung" je zdaj lastnina vlade, ki ga je izročila gosp. Naumu Mallinu, kteri si je za glavnega vrednika izvolil gosp. Jos. Praus-a, ki je 1848. leta vredoval „Südsl. Zeitg." Novo vredništvo se začne 1. aprila. — „Pozor-a" je dvorna kancelarija popolnoma prepovedala. Res čudna je osoda tega samostojnega lista; trikrat posvarjen je bil potem na 3 mesce ustavljen; ko je po 3mesečnem omolku, v kterem se ni mogel nič pregrešiti, imel zopet izhajati, je bil popolnoma prepovedan. Tudi o kakem drugem nezavisnem časniku ni duha ne sluha. — V Zagrebu se je zopet oživila národna čitavnica; v veliki skupščini 13. t. m. je bil izvoljen odbor, kteremu predsednik je g. Mirko Bogović, podpredsednik pa gosp. M. Mrazović. — „Glasonoša" piše, da v Varaždinu je dete 17 mescov staro, ktero vaga že čez pol centa. Ne bodi mu škoda mlademu pitancu! — V Celovcu so preteklo sredo zasačili 7 zabójev (kišt) puškinih cevi, ki so se pod napisom, da je „švicarski sir" v njih, skrivé imele iz Švajce čez Tirole in Koroško spraviti na Ogersko. — V Peštu je zdaj prenehalo nekoliko preiskovanje in zaperanje državi nevarnega delovanja sumljivih ljudi; po „Wand." je čez 50 oséb boljih stanov v preiskavnem zaporu. — V Galicii pa tacih zaperajo čedalje več, da že komaj imajo prostora v ječah. Skrivno orožje in strelívo, pa tudi sumljive pisma so vzroki zaporov in preiskav; v Krakovem so unidan zaprli grofinjo Ostrovsko in grofinjo Vodičko zavoljo pisem, ki neki kažejo, da ste zapletene v prekucijsko početje. Knez Sapieha, ki je nedavno všel iz zapora v Levovu, je zdaj v Londonu. Iz vsega se kaže sila nevarni stan v Galicii. — Angležka vlada se na vso moč napenja, da bi spravila dansko vlado v to, da bi se v konferencii (zboru) poravnale homatije šlezvik-holštajnske. Danska vlada se hoče sicer spustiti v razgovor, toda za podlago tem razgovorom terja pogodbo od leta 1851 in 1852 in da vojska ne preneha; tudi avstrijska in pruska vlada hočete pogodbo od leta 1851 in 1852 za temelj konferencijam, al druge nemške zvezne vlade tega nočejo, in tudi Napoleonu se nič kaj ne mudí ustaviti severni razpor. In tako se mota in mota štrena konferencij, da se nič ne vé kako in kaj. Bombe na Düppelske šance in na Fridericio pa tudi še niso nič opravile. — Pri poslednjih volitvah, ko so Parižani volili dva nova poslanca v državni zbor, se je pokazalo francozki vladi pomenljivo znamenje: izvoljena sta namreč bila s silno večino glasov Carnot in Garnier-Pagès, dva republikanca, ki sta bila 1848. leta uda francozke začasne vlade. Volitev ta, ki, kakor časniki pravijo, je francozki vladi pokazala, da narod „zahteva več svobode", je osupnila tudi cesarja Napoleona. — Garibaldi je 21. dne t. m. zapustil svoj dom v Kapreri in se podal v London, kjer velike priprave delajo, da, kakor angležki časnik „Times" pravi, slavno sprejmó „enega največih mož sedanjega časa." Ta mož pa zdaj tudi skrb dela laški vladi, kteri ni več tak gorák prijatel, kakor ji je bil. — V Loani blizo Genove je laška vlada ukazala patrom kapucinom, naj zapusté svoj samostan; častiti očetje so se branili in ljudstvo se je za-nje potegnilo; al prefekt Albengiški jih je dal silovito ujeti po žandarjih in jih odpeljati v Albengo. — Sveti Oče zopet bolehajo za turom na nogi, zastarélo svojo boleznijo; eni trdijo, da je bolezen nevarna, drugi, da ne; stari so že 72 let in že veliko sterpeli. — Državni zbor v Bukureštu (v podonavskih knežijah) je sklenil novo kazensko postavo, po kteri se noben ne more več na smrt obsoditi, pa tudi noben za kazen tepsti.

Žitna cena

v Ljubljani 28. marca 1864.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 69. — banaške 5 fl. 69. — turšice 3 fl. 58. — soršice 4 fl. 7. — rež 3 fl. 33. — ječmena 3 fl. 8. — prosa 3 fl. 15. — ajde 2 fl. 77. — oves 2 fl. 47.

Kursi na Dunaji 29. marca.

5 % metaliki 72 fl. 50 kr.	Ažijo srebra 17 fl. — kr.
Narodno posojilo 80 fl. — kr.	Cekini 5 fl. 61 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 26. marca 1863: **26. 8. 86. 68. 28.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 9. aprila 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.